

תבונות

הגות עיון ופשוט
משיעורי

הג"ר דוד לייבל שליט"א

נערך ע"י תלמידיו

נבואת משה רבינו

וַתְּדַבֵּר מֵרִים וְאַהֲרֹן בְּמִשְׁחָה עַל אֲדוֹת הָאִשָּׁה הַכַּשִּׁית אֲשֶׁר לָקַח כִּי אִשָּׁה כַּשִּׁית לָקַח: וַיֹּאמְרוּ הֲרֵק אֵף בְּמִשְׁחָה דָּבָר ה' הֲלֹא גַם בָּנוּ דָּבָר וַיִּשְׁמַע ה': וְהָאִישׁ מִשְׁחָה עָנָו עֲנִיו מְאֹד מִכָּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאָדָמָה: וַיֹּאמֶר ה' פְּתָאֵם אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן וְאֶל מֵרִים צְאוּ שְׁלֹשְׁהֶכֶם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וַיֵּצְאוּ שְׁלֹשְׁתֶּם: וַיְרֹד ה' בְּעָמֹד עָנָן וַיַּעֲמֵד פֶּתַח הָאֹהֶל וַיִּקְרָא אֶהֱרֹן וּמֵרִים וַיֵּצְאוּ שְׁנֵיהֶם: וַיֹּאמֶר שְׁמְעוּ נָא דְבַרִי אִם יִהְיֶה נְבִיאֵכֶם ה' בְּמִרְאֵה אֱלֹהֵי אֲתוֹדַעַע בְּחִלּוֹם אֲדַבֵּר בּוֹ: לֹא כֵן עֲבַדִּי מֹשֶׁה כְּכֹל בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא: פֶּה אֶל פֶּה אֲדַבֵּר בּוֹ וּמִרְאֵה וְלֹא בְּחִידָת וְתִמְנַת ה' יִבִּישׁ וּמִדּוֹעַ לֹא יִרְאֶתֶם לְדַבֵּר בְּעַבְדִּי בְּמִשְׁחָה:

אב הנביאים

תמיהה גדולה יש לתמוה בעניין זה וכבר עמדו על כך הרבה מן המפרשים, וכי לא ידעו אהרן ומרים את הדבר הפשוט שדרגתו של משה שונה מדרגתם של כל הנביאים? ואם כן מה זה שאמרו 'הלא גם בנו דיבר', והלא, דבר זה עיקר גדול הוא בתורה, וכמו שהאר"י הרמב"ם בפרק שביעי מהלכות יסודי התורה, ואף נקבעה אמונת עיקר זה לאחד מ"ג עיקרים:

אני מאמין באמונה שלמה שנבואת משה רבינו עליו השלום היתה אמיתית ושהוא היה אב לנביאים לקודמים לפניו ולבאים אחריו.

אמונה זו הכרחית היא גם לביסוס מעמדם של התורה והמצוות ולאמונה במתן תורה מן השמים. שהרי, משה רבינו הוא שלימד תורה לישראל משך ארבעים שנה במדבר, ואילו הייתה נבואתו כשאר נביאים, יכול היה כל נביא להתנבא אחרת ולסתור את דבריו. ורק משום שניתנה התורה דווקא דרך משה שהיה בדרגה גבוהה מכל הנביאים לכן זאת התורה לא מוחלפת לעולמים. היתכן שאהרן ומרים לא האמינו בדבר זה שהוא מיסודי הדת?

ומלבד יסוד האמונה האמור, ישנן סיבות נוספות שמחמתן נראה שאהרן ומרים ידעו את רום מעלת נבואתו של משה. ראשית, הלא הם ראו בעיניהם שמשה מדבר עם ה' באופן ייחודי, וכיצד הוא עולה להר סיני ונמצא שם ארבעים יום וארבעים לילה ללא מזון ומים כדי שייבנו שמדובר בנבואה השונה במהותה מנבואה אחרת, וכמו כן, ממתן תורה עד כה לא היה כל ערעור מצידם על נבואת משה והנהגתו, כיצד אם כן ניתן להבין שדווקא בעניין לקיחת הכושית התעורר להם פקפוק על מעמדו כנביא?

לא אוכל לבדי שאת אתכם

כדי לרדת לשורש הדברים, נראה כי את הפרשה הזו יש ללמוד כהמשך של פרשת קברות התאווה שלפניה. בפרשת קברות התאווה ישנם שני צירים, הצייר האחד הוא העם שבוכה למשפחותיו ומבקש בשר, בשל כך חורה בהם אף ה' והוא שולח להם את השלו ויחד עם אכילתו מכה בהם 'מכה רבה מאוד'. הצייר השני הוא החלק של תלונת משה לה': 'לא אוכל אני לבדי לשאת את כל העם הזה כי כבד ממני ואם ככה את עשה לי הרגני נא הרוג... ואל אראה ברעתי'. (במדבר י"א, ד-י"ט) ואכן, עוד קודם שהקב"ה נענה לבכי של עם ישראל וקודם שהוא מוריד להם שלו מן השמים, הוא משיב למשה על תלונתו ומורה לו לאסוף שבעים זקנים שיסאו עימו במשא העם.

'ויאמר ה' אל משה אספה לי שבעים איש מוקני ישראל אשר ידעת כי הם וקני העם ושטריו ולקחת אתם אל אהל מועד והתיצבו שם עמך. וירדתי ודברתי עמך שם ואצלת מן הרוח אשר עליך ושמת עליהם וגשאו אתך במשא העם ולא תשא אתה לבדך. (שם, טו-י"ז)

מהי "האצלת רוח" המבואר בפסוקים כאן? בהמשך מבואר כי אותה האצלת רוח הינה נתינת כח נבואה לשבעים הזקנים.

ויאסף שבעים איש מוקני העם ויעמד אתם סביבת האהל. וירד ה' בענן וידבר אליו ויאצל מן הרוח אשר עליו ויתן על שבעים איש הזקנים ויהי כנוח עליהם הרוח ויתנבאו ולא יספו (שם, כד-כה).

שבעים הזקנים

כלומר, כחלק מהמהלך שבו הזקנים נוטלים חלק במשא העם ושותפים בהנהגת משה רבנו, הם נעשים באופן עמוק שותפים להנהגה במונח זה שהנבואה, כלומר דבר ה', לא עובר רק דרך משה אלא גם דרכם, וממילא יש להם גם אחריות לעם ישראל וכמו כן עם ישראל מחויב להישמע להם. התנבאות זו של שבעים הזקנים מהווה שינוי גדול בצורת ההנהגה של עם ישראל. אם עד עתה היה צינור אחד ויחיד - משה רבינו, שדרכו היה עובר דבר ה' לעם ישראל, וממילא צורת ההנהגה הייתה מאוד חדה וברורה, הרי שמעתה דבר ה' יכול להופיע בדרכים אחרות ובאופנים שונים.

לא כן עבדי משה

נראה שזה מה שעמד בבסיס הסיבה שהביאה את אהרן ומרים לערער על נבואת משה דווקא עתה. הם סברו שמאחר שמעתה משה רבינו אינו המנהיג הבלעדי של עם ישראל, ואף בהבאת דבר ה' ישנה שותפות של הזקנים, הרי שגם ביחס לדרגת נבואתו העצמית חל שינוי. הוא חדל להיות בדרגת הנבואה בה היה עד עכשיו, וכרגע הוא חלק מהנהגה רחבה המורכבת משבעים הזקנים שהתנבאו. הגם שהוא ראש המנהיגים והוא החשוב ביותר מתוכם, אך בסופו של דבר הוא שותף עמהם בהבאת דבר השם ובדיבור עמו, וכיוון שכך סבורים היו שמכאן ואילך על משה לנהוג כפי שמתנהגים שאר הנביאים ואינו יכול לעשות דין לעצמו. לכן, על אף שעד היום הבינו בצורה הברורה ביותר שנבואות משה אינן כשאר נבואות, ולכן לא ערערו על מנהיגותו ולא הקישו בין מעשיו למעשיהם כיוון שהבינו שכל מעשיו של משה נעשים מתוך קשר ישיר עם הקב"ה ואין להם אפשרות לדון על מעשיו כשהוא בדרגה זו, אך משעה שהזקנים הצטרפו למשה, אהרן ומרים טעו לחשוב שדרגת נבואתו משתווה לשאר הנביאים וממילא הוא מחויב להתנהג כמותם, ועל כך באה תשובתו של הקב"ה שכל מעלות נבואתו של משה לא ישתנו גם במצב ההנהגה החדש:

אם יהיה נביאכם ה' כמראה אליו אתודע בחלום אדבר בו. לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא. פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידת ותמונת ה' יביט וגו'. (שם, יב, ו-ז)

זכירת מעשה מרים

קצת נוכל לבאר מדוע עונשה של מרים בא בפרסום, ואף יש מצוות עשה לזוכרו.

זכור את אשר עשה ה' אליהך למרים בדרך בצאתכם ממצרים (דברים כד, ט)

הטעם לכך הוא משום שמטרתה של פרשה זו היא להשריש בנו את העיקר החשוב שמהווה בסיס לכל האמונה, שנבואת משה גבוהה היא משאר נביאים. ולכן העונש על המערער עליה אינו רק עניין פרטי שלו, אלא יש צורך ששאר הנביאים, וכן כל עם ישראל, ידעו ויפנימו ש'בכל ביתי נאמן הוא'.

היחס לנבואת משה אינו נדרש רק כדי להבין מי היה משה רבינו אלא הוא שורש בסיסי לאמונתנו בתורה מן השמים, ולכן הרמב"ם מונה את האמונה הזאת כחלק מ"ג העיקרים שהם יסודי הדת, ועל כך נסובה הפרשה השוללת את דברי מרים המשווה את משה לשאר הנביאים, ומורה כי משה איננו כשאר הנביאים, אלא 'פה אל פה אדבר בו' ועל כן גם מצווה התורה על זכירת מעשה מרים.

העלון יוצא לאור על ידי מכון 'תבונות', רח' יהודה הלוי 10 בני ברק
האורות והערות ולקבלת תכנים נוספים ניתן לפנות במייל: office@tvnot.net
לקבלת העלון במייל a@tvnot.net